Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Philosophia Aristotelica-Thomistica - Cod. Ettenheim-Münster 226

Endel, Roman
Majer, Ferdinand

[s.l.], 1731-1732

Articulus 2us

urn:nbn:de:bsz:31-120354

Visual Library

Resp. ad 4um. d. m. Causa formalis debet informare subjectum in ipsa causa q. sit solum extrinseca, qualis a causa exemplari n. m. eodem modo d. c. n. c. nos enim n. dicimus, quod Idea sit forma ex qua operatum fieri debeat, sed quod sit forma, ad quam, vel ad cuius imitationem effectus producitur, et ab artifice producitur.

Resp. ad 5tum d. m. Deus n. potest supplere genus causae formalis intrinsecae rebus eius, scilicet simpliciter et partialiter, c. m. n. potest supplere absque absurdo causae formalis intrinsecae et c. m. eo modo d. c. n. c.

Resp. ad 6tum. cum: S. Doct: in 1a d. 36. q. 2. a. 1. Arist. ubi solum reijcere Ideas Platonicas, quae scilicet erant separatae extra res ipsas.

Resp. ad ultimum. n. a. ad cuius prob: d. a. et n. c. ad hoc enim ut artifex ideatum sit in eo positum, ut similitudinem secundum ideam imaginatam, satis est, ut Idea sit id, ad cuius imitationem ideatum debet fieri.

Ex his

N: 150 m. Colliges. Effectum materiae ut quo est intermedium causa formalis naturalis, quam in fieri et esse recipit et sustentat, et vicissim effectum formae ut quo est intermedium causa materia, quatenus scilicet recipit esse actu et distinctum a forma, effectum vero qui est terminatio causa utriusque compositum. ratio prima est, quia forma naturalis in fieri, esse et conservari dependet a materia, cum ei illam educatur et vicissim materia quoad esse actu et independentia formae. ratio 2da est, quia materia ideo recipit et sustentat formam, et formalis ideo perficit materiam, ut alter partem pars perficiat, hoc est utraque pars simul constituant et causent totum.

Articulus 2us

de

Causa efficienti, quid et quotuplex sit

et

Quo principio agat?

N: 151 m. ante quod notandum est 1o certum esse tum ex S. Scriptura tum ab experientia quotidiana, tum ex sola ratione dari causas vere effectivas et activas. Distinguitur a causa efficiente alio

10 physicorum c: 3. causa efficiens est principium extrinsecum, a quo primo in-
cipit motus. dicitur principium in quo convenit cum alijs
causis, extrinsecum in quo differt a causa materiali et formali, quæ
sunt principia intrinseca. dicitur a quo incipit primo motus. in quo
differt a causa finali; causa enim finalis non est a quo, sed propter
quod fit motus. incipit a motu causa efficiente non in intentione
sed in executione. hoc est causa efficiens primo disponit,
praeparatque materiam, et materia sic disposita recipit formam, hanc
tandem refundat totum. non est necesse, ut motus incipiat a
causa efficiente, primo praeparatione facta ad causam dependenter et materiam,
sed solum praeparatione facta ad causam materialem, formalem, finalem etc.

Divido 10 causam efficientem dividi[t] ueterum in causam per se, et causam per [N. 195]
accidens: prima est, quæ ex se tendit in effectum, sic vinitor
fodiens terram ad propagandam vitam est causa per se propagationis terræ
etc., ex qua ut tali, seu per se, influit effectus, sic vinitor
effodiens terram ad propagandam vitem et inveniens thesaurum
non est causa per se inventionis thesauri. causa efficiens per se alia
adhuc est proxima alia remota, proxima est, quæ immediate
influit in effectum, remota, quæ solum mediate, seu
mediante alio influit. sic in exemplo, si Petrus Paulum
fuste percutiat, percussio Pauli proxime est a fuste,
et remote a manu Petri. dividitur causa efficiens 2o
in principalem et instrumentalem; principalis est, quæ virtute propria
producit effectum. instrumentalis, quæ virtute aliena effectum
producit. instrumentalis causa, seu instrumentum duplex est, coniunctum
ut manus cum homine, et separatum ut penicillus in
pictore. causa principalis alia est prima, ut Deus, et
alia secunda, ut est agens creatum. dividitur ueterum causa
principalis in univocam seu æquivocam et in particularem seu
universalem; particularis est, quæ unam tantum speciem producere potest,
sic homo generat hominem, leo leonem etc. universalis, a qua
exeunt variæ effectuum species, sic a sole animalia, plantæ,
metalla etc. causa univoca ideo vocatur æquivoca, quia
æquivoce se habet ad effectum, id est quod comparatione ad effectum
diversæ sit speciei, ut patet in sole quoad animantia,
plantas etc: particularis vocatur univoca, quia univoce cum
effectu in specie convenit. ut videre est in homine hominem generante

Caa efficiens dividitur rursus in liberam et necessariam. Liberam est quae agit ex electione et consilio, unde definitur quod sit ea, quae positis omnibus ad agendum requisitis potest agere et non agere. Necessaria est quae fertur ex instinctu naturae in actionem, nec illam differre requit: unde definitur quod sit illa, quae positis omnibus ad agendum requisitis non potest non agere. Dividitur iterum in totalem et partialem. Totalis est, quae absque concursu alterius causae eiusdem generis et ordinis suum producit effectum, sic ignis ignem efficit. Partialis est, quae caret alterius causae eiusdem generis et ordinis societate, seu auxilio, ut sunt plures equi trahentes eundem currum. Iterum dividitur in causam physicam et moralem. Physica est, quae proprie producit effectum, moralis est, quae proprie effectum non facit. Sic e. g. Petrus occidens Paulum est causa physica huius occisionis, qui vero persuadet vel praecipit hanc occisionem est causa moralis. Dividitur denique in actualiter et habitualiter subordinatam. Actualiter subordinata est, quae actuali concursu superioris causae ad operandum indiget, ita dependent omnes causae secundae a causa prima. Habitualiter subordinata est, quae vim quidem ab alia accepit sine tamen eiusdem actuali concursu operari potest. Sic filius subordinatur patri, potest tamen alium filium educare sine concursu patris.

N. 153 Nota 3tio duplex distingui principium in causa efficiente; aliud enim est principium quod agit, et aliud est principium quo agit, sive virtus qua operatur. Principium quod agit est totum ex natura et subsistentia compositum sive quod alii dicunt est suppositum, quod v. g. Petrus operatur, unde actiones dicuntur esse suppositorum. Principium ut quo dicitur illud quo agens seu totum suppositum agit, sic mediante intellectu intelligit, adeoque principium quo intelligit est intellectus: et hoc principium quo aliud est radicale et remotum, a quo nimirum totum subsistens seu agens imo habet, quo operetur, et aliud est principium quo immediatum et proximum seu formale, a quo semper totum subsistens proxime habet quo operetur. Ita certum est substantiam primam non esse principium ut quo, nec proximum nec remotum, cum sit pura potentia omnis actionis expers. Conceditur quod ... de ... ... ; ... ... resolutione

Dico 1° Principium quo radicale et principale intelligendi | N. 134 us.
effectus tam substantialis quam accidentalis est sola forma substantialis
cum S. Th: 1a p. q. 77. ar. 1o ad 3um dicens: hoc ipsum
quod forma accidentalis est actionis principium habet à forma substantiali,
ideo forma substantialis est primum actionis principium. Probatur etiam
ratione: cum operari consequatur ad esse, quod est primum principium essendi,
est etiam primum et radicale principium operandi, sed forma in toto
substantiali ex materia et forma composito est primum principium essendi ergo
etiam operandi. Ergo patet forma enim est ipsa ratio et quidditas
quae totum suum esse substantiale habet, ut est communis Philosophorum.
Deinde illud apud philosophos est radicale operandi principium
quod est prima radix specificans operationum, sed hoc est forma
substantialis in toto composito v.g. in homine, forma seu anima
intellectiva est prima intellectus et voluntatis radix, et in bruto forma
sensitiva est prima omnium potentiarum sensitivarum radix et sic de aliis
ergo etc. Iterum principium totale debet suum effectum
continere eminenter vel saltem aequivalenter aut formaliter vel virtualiter
continere, sed hoc sola forma substantialis respectu aliarum formarum
praestat. ergo etc. Materia enim non potest esse tale principium, quia
non est actus, sed pura potentia; nam juxta S. Thom: unumquodque
aliquid agit, in quantum est in actu: neque accidentia possunt esse tale
principium respectu substantiae, cum sint omnino imperfectiora
substantiis, ergo tale principium erit sola forma. Et licet accidentia
formaliter contineant suas formas accidentales, nihilominus
tamen, quia ipsa accidentia supponunt formam substantialem, quam consequuntur
veluti virtutes proximae agendi, ideo accidentia neque
respectu formarum accidentalium possunt esse primum radicale et
totale principium agendi, sed tantum principium proximum partiale.
Quare

Dico 2° forma accidentalis est principium quo agendi partiale et | N. 135 us.
proximum in productione alterius accidentis. Probatur haec ratione
quod in virtute propria attingit effectum est principium partiale, sed forma
accidentalis attingit in virtute propria effectum, nempe aliud
accidens, quod est principium principale, minor est certa, major vero patet
ex eo, quia unum accidens continet aliud in virtute propria

v eminenter, ut Lux Solis calorem, v formaliter, ut calor ignis calorem, sed n e principium remotum et radicale, q̃a in jori glu͂oe demonstr. debet e, tale principium e sola forma Substantialis, qd erit proximum.

Aftur Calor in pdu͂oe alterius caloris n agitat, principium instrumentale, sed ut principale. a. prior principium instrumentale e illud, qd elevatur ad effectum producendum, qui sua virtute propria enis excedit, sed calor n elevatur ita, dum producit alium calorem, cum uterque sit eiusdem speciei, neque calor productus excedat in perfectione producentis, ut supponitur, q̃ producit per virtutem alterius, qd n erit principium instrumentale sed principale.

N. 156 Dico 3tio in pdu͂oe Substantiae forma accidentalis e principium instrumentale proximum. Primam virtus instrumentalis e haec, quae excedenter producit effectum, sed forma Substantialis omnibus accidentibus perfectione longe antecedit, qd in pdu͂oe Substantiae forma accidentalis e sola virtus instrumentalis proxima.

Solvuntur obiectiones

N. 157 Obi. 1o contra 1am et 3 conclusionem. accidens sine Substantia ponit, producere Substantiam, sic accidens vim possit generare ponat guttam aquae in vinum convertere, item calor in ferro candenti residens sit producere alium ignem, qd accidens sine Substantia potest producere Substantiam.

Respondetur Scholasticus Libro de sensu ignis n agit ut ignis, sed ut calidus, sed ignis est solum calor e calidus, qd solus calor erit ratio et principium quo agendi.

3tio contra 2am conclusionem. Calor calefacit ut virtus ignis, qd n ut principium principale, sed ut virtus instrumentalis se habet, a. probatur. Totum esse accidentis, cuiusmodi e calor, in ratione entis e esse ens entis in e Substantia, qd etiam totum esse illius ut operativi e esse in virtute Substantiae. Concedo prius. nego virtutis operativae secundum ad esse, qd sicut totum esse accidentis in ratione entis e esse ens Substantiae, ita etiam totum esse operationum accidentis in ratione operativi h esse virtute Substantiae, qd forma accidentalis n e principium quo et principale in pdu͂oe alterius accidentis, sed instrumentale.

ex quo si accidens ē princ. productiva alterius accidentis, sequitur
unde nō calorem posse produci à duplici causa totali, sed hoc
n admittimus: qd nec tunc sequatur, nam praeter calorem
A, quem nos volumus ēē causam productivam caloris B, etiam ignis ē causa
caloris B, [illegible] à hac causa sunt totales: qd ideo nō calor tamen
effectus procederet à 2 causa totali.

2° ignis calorem continet eminenter, qd sufficit illum ut causam principalis
producere, ad quod qd inferiora ē causa partialis principalis ff

Resp. ad 1um dist. accidentia semel producunt substantia in virtute tantum substantiae virtute adhuc praesentis co. secus n̄ā etc. ad exempla ideo etquid enim ad 1m illas species [illegible] quatenus convertunt aquam in substantiam vini, n agere in virtute propria, sed praestare tamen ut virtutes [illegible] à substantia vini ad alterum Resp. ideo calorem in ferro residentem tamen virtutem nobilem ignis producere alium ignem, v potius [illegible] ignis in poris ferri latens alium ignem producat. N. 15. c.

ad 2um Ideo ignis n agit ut proxime et mediate ut ignis, sed ut calidus et m n agit remote et radicaliter ut [illegible], sed ignis ē calidus per solum calorem tamen virtute inferiorem [illegible] solum calorem ē calidus remote et tamen per virtutem [illegible] [illegible] enim quia calor tamen [illegible] cadeat in sua substantiali, ignis ideo etiam [illegible] sua substantiali cum esse in se radicaliter calidum.

Replicas contra. dist. calor calefacit ut virtus ignis adaequans perfecte effectus ca. n adaequans n̄ā etc. n enim ē contra causae principalis principii activi ēē virtutem alterius utrumque sed ēē virtutem alterius in ordine ad effectum se perfectiorem qd [illegible] atque [illegible] principiis instrumentis convenit. unde etiam ad probationem d.c. qd totum ēē accidentis est operativum ē virtus substantiae [illegible] in ordine ad effectum excedentem, a n excedentem accidentis perfectione [illegible] co. per excedentem n. c. etc.

Replicas contra. n m ad cuius probationem dico: princ. radicale et formale proximum causa et eius virtutem proximam n ēē duas causas sed computari ab una adaequata eiusdem ordinis, nam constituunt unum agens ut qd.

Resolvitur 2a Ignis continet eminenter calorem continea radicali et remota. Ca: continea proxima n: a: est C. ra Ignis quod non indiget calore aut virtute [illegible] proxima ad aliud calorem producendum. ex his.

N. 159 Colliges 1o causam efficientem in actu 1mo constitui causantem remote et radicaliter per suam formam substantialem, proxime vero et formaliter per potentiam seu virtutem accidentalem, na[m] per hanc fit potens ad causandum, quod per hanc constituitur causans in actu 1mo. a constat ex dictis; et 2a patet, quia est potens ad causandum est esse actus 1mus.

N. 160 Colliges 2o dictam causam efficientem in actu 2o constitui causantem per ipsam actionem in concreto et exercite positam, seu per ipsum agere. ratio est, quia per id causa est in actu 2o causans, quod ipsa constituitur actualiter operans et agens; quia causalitas est actualis causatio causa est quod per ipsum agere, seu actio exercite posita fit in actu 2o causans, per hanc enim actio constituitur actualiter operans.

N. 161 Colliges 3tio actionem causatam seu causalitatem in actu 2o esse realiter distinctam a causa efficiente creata, quod patet tum ex S. Doct. [illegible] 2. 54. a. 3 et multis alijs in locis. in quibus docet, solo Deo esse providentis operatio seu actio cum ipso, non vero in creaturis realiter identificari. Tum etiam ratione, quia per actum realiter aliquid potest ab illo debet actus 2us physicus et completus realiter distingui, aliqui talis actus physicus est actus illimitatus, purus, quasi est solus Deus, sed omnis causa efficiens hoc ipso quod sit creata in genere causae efficientis est aliquid potentiale, ergo ab omni causa efficienti debet realiter distingui actus physicus completus. Subsumo, atqui talis actus est causalitas seu actio causae efficientis. quod est. Dixi actus physicus completus, quia actus [illegible] completus, quasi est unio et [illegible] materiae et formae bene [illegible] producti eum materia et forma.

Conclusio 3ia

Substantia creata fit mediate operativa actum et quod causa manet supposita!